

นิทานชาดก

นำเสนอเมื่อ : 20 ก.ค. 2552

นิทานชาดก

นิทานชาดก เป็นนิทานที่มีที่มาจากศาสนาพุทธ พระพุทธเจ้าทรงนำนิทานพื้นบ้านอันเดียวที่รู้จักกันดีมาใช้เป็นสื่อในการสอนธรรมะเมื่อพระองค์แสดงธรรมถึงตรงที่ต้องการให้ความกระจ่างก็จะทรงยกนิทานขึ้นมาเปรียบเทียบกับเนื้อความเข้ากับธรรมะที่ทรงแสดง นิทานชาดกเป็นนิทานอิงธรรมะซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของคัมภีร์พระไตรปิฎก เชื่อกันว่าเป็นเรื่องราวของพระพุทธเจ้าในชาติก่อน สมัยที่ยังทรงเสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์ บำเพ็ญบารมีต่าง ๆ ก่อนที่จะจุติเป็นพระพุทธเจ้า

ชาดกมีทั้งหมด 547 เรื่อง นิบาตชาดก มีผู้แต่งอธิบายนิทานชาดกให้เข้าใจเรื่องราวได้สมบูรณ์ขึ้น เรียกว่า อรรถกถาชาดก โดยแต่งเป็นนิทานร้อยแก้วภาษาบาลี ชาดกในอรรถกถาชาดกที่รู้จักกันแพร่หลาย ได้แก่ ทศชาติชาดก หรือที่เรียกว่าพระเจ้าสิบชาติ เป็นเรื่องของ พระโพธิสัตว์สิบชาติสุดท้ายก่อนมาเป็นพระพุทธเจ้า ได้แก่

1. พระเตมีย์ ยิงด้วยเนกขัมมบารมี แกล้งทำเป็นใบ้และง่อยเปลี้ย พระบิดาให้ฝัง

ทั้งเป็นจึงบวชสำเร็จ

2. พระมหาชนก ยิงด้วยวิริยบารมี พยายามว่ายน้ำอยู่ 7 วัน 7 คืน นางมณีเมขลา

มาช่วยจึงได้ขึ้นครองเมืองมิถิลา

3. พระสุวรรณสาม ยิงด้วยเมตตาบารมี ถูกศรของกบิลยักษ์ กลับพื้นคืนชีพและ

มารดาบิดาตามีดกกลับคืนดี

4. พระเนมิราช ยิงด้วยอิฐฐานบารมี พระมาตลีเทพสารถี
ให้ชมนรกสวรรค์

ของผู้ที่ได้ทำบุญและทำบาปไว้

5. พระมโหสถบัณฑิต ยิงด้วยปัญญาบารมี ชนะพระเจ้าจูลนีและกษัตริย์
101

ให้ทำสันติภาพด้วยอหิงสา

6. พระภุริทัต ยิงด้วยศีลบารมี ถูกอาลำพายนต์หมองุม่าจับตัวไป
ไม่ทำอันตราย

เพราะเกรงว่าศีลจะขาด

7. พระจันทกุมาร ยิงด้วยขันติบารมี จะถูกฆ่าบูชาบุญ
พระอินทร์มาช่วยภายหลังได้

ครองเมือง

8. พระพรหมนารถ
ยิงด้วยอุเบกขาบารมีเป็นพรหมเสด็จแปลงลงมาทรมานพระเจ้า

อังคตราช ให้ละมิจฉาทิฐิ

9. พระวิฑูรย์บัณฑิต ยิงด้วยสัจจบารมี
เทศนาแก่ปุณณกะยักษ์ที่จับฟาดจะเอาหัวใจ

ให้ละจากพยศร้าย

10. พระเวสสันดร ยิงด้วยทานบารมี ให้ช้างเผือก ลูก เมีย เป็นทาน 9
เดือนครึ่ง

กลับจากเขาวงกตครองเมือง

ในทศชาติชาดกนี้ มีคำย่อของแต่ละชาติที่ทำให้จำได้ง่ายตามลำดับ ดังนี้

เตชะ สุ เน มะ ภู จะ นา วิ เว ในจำนวน 10

เรื่องนี้เรื่องที่พื้นบ้านอีสานถือว่ามีความสำคัญต่อขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีชีวิตมากที่สุด คือ พระมหาเวสสันดรชาดก ซึ่งรู้จักกันในชื่อบุญผเวส โดยจัดกันในเดือนสี่ เป็นการทำบุญมหาชาติ และมีความเชื่อว่า หากผู้ใดได้ฟังเทศน์เรื่องนี้จนจบภายในหนึ่งวันจะเป็นผู้มีบุญญาบารมีและจะได้เกิดบนสวรรค์ ในชาติหน้าจะได้พบพระศรีอริเมตตรัย

บุญญาสชาดก มีที่มาจากวรรณคดีพุทธศาสนาและจากนิทานพื้นบ้าน และกวีไทยได้นำมาแต่งเป็นวรรณคดีร้อยกรองหลายเรื่อง เช่น สุธนชาดก สมุทโฆษชาดก สิริวิบุลยกิจิชาดก สุวรรณสังขชาดก สรรพสิทธิชาดก สุกนิมิตชาดก

นอกจากนิทานที่มาจากอินเดียและลังกาแล้ว ยังมีอีกหลายเรื่องที่ได้รับอิทธิพลมาจากนิทานของชาติตะวันตก เช่น ซินเดอเรลลา สโนไวท์ และนิทานอีสป เป็นต้น